

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Samhällsanalys och kommunikation 180 hp

KANDIDATUPPSATS

Är det könet som spelar roll?

En analys av fyra kommuners program om våld i nära relationer

Rebecka Bernström

Statsvetenskap 30 hp

Halmstad 2018-05-04

Sammanfattning

Uppsatsens syfte är att undersöka vilka kännetecken fyra kommuner i Stockholmsområdet har i sina handlingsplaner som handlar om våld i nära relationer. Uppsatsen kommer även att undersöka vilka likheter och skillnader handlingsplanerna har utifrån en genusteoretisk synvinkel. Urvalet har baserats på könsmajoriteten i socialnämnderna samt kommunernas politiska tillhörighet. Med utgångspunkt i närvarons politik kommer uppsatsen att undersöka om handlingsplanerna är utformade av relevanta representanter. Handlingsplanerna kommer att analyseras för att kunna studera skillnaderna och likheterna som kan finnas beroende på könsuppdelningen i de båda nämnderna.

Frågeställningar:

1. Vad kännetecknar de fyra kommunernas handlingsplaner rörande våld i nära relationer?
2. Vilka likheter och skillnader ur genusteoretisk synvinkel finns mellan de fyra kommunernas handlingsplaner?

Det materialet som har använts för att besvara uppsatsens frågeställningar är respektive kommuns handlingsplaner mot våld i nära relationer och den metod som har använts är kvalitativ innehållsanalys. Uppsatsen har två teorier, genusteori och närvarons politik. Dessa används för att kunna tyda kommunernas program och deras utformning. Genusteorin används som analysverktyg i uppsatsen som kommer att analyseras utifrån fyra olika delar. Resultatet visar att det finns tydliga skillnader mellan de mansdominerade och kvinnodominerande handlingsplanernas utformning och vad de fokuserar på gällande våld i nära relationer samt deras syn på genus. Den politiska tillhörigheten visar ingen relevans för forskningen.

Nyckelord: Stockholms kommun, Värmdö kommun, Danderyd kommun, Södertälje kommun, våld i nära relation, genus, genusteori, närvarons politik

1. Inledning	2
1.1 Problemformulering	2
1.2 Syfte och frågeställningar	3
1.3 Disposition	3
2. Bakgrund	4
3. Tidigare forskning	5
3.1 Socialtjänstens stöd	5
3.2 Förekommande våld	6
3.3 Strukturellt feministiskt perspektiv	7
4. Teori	10
4.1 Genusteori	10
4.2 Närvarons politik	11
5. Metod	12
5.1 Material	12
5.2 Typ av studie	12
5.3 Urval	13
5.4 Analysverktyg	13
6. Resultat	16
6.1 Kommunernas definitioner av våld i nära relation	16
6.2 Hedersrelaterat våld	17
6.3 Mål och målgrupper	18
6.4 Förebyggande arbete	19
6.5 När skadan är skedd	21
6.6 Förövaren	22
7. Analys	24
7.1. Kommunerna utifrån genusteori Stockholm kommun	24
7.2 Handlingsplanernas inriktning Stockholm	26
8. Slutsatser	28
9. Tidigare forskning i relation till handlingsplanerna	30
10. Vidare forskning	31
11. Referenslista	32

1. Inledning

1.1 Problemformulering

FN:s beskrivning av våld mot kvinnor lyder “varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet” (Amnesty 2004:3). Våld i nära relationer är ett stort samhällsproblem och inkluderar rättsliga, sociala samt hälso-och sjukvårdsaspekter. Våldet är alltid en kränkning av de utsattas mänskliga rättigheter och kan ge allvarliga konsekvenser för den som blir utsatt. Under 2012 anmäldes cirka 68 800 fall av misshandel mot män och kvinnor över 18 år i Sverige och i 16 300 av dessa fall hade offret och gärningsmannen en pågående nära relation, och mörkertalet är okänt. Detta har kommit att bli en folkhälsofråga, och därmed ställer det krav på samhällets aktörer att arbeta förebyggande och motverkande (Socialstyrelsen 2016:15). Regeringen har satt upp ett antal jämställdhetsmål för att män och kvinnor ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Ett av de sex delmålen handlar om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, då alla kön i alla åldrar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet (Regeringen 2014). I Sverige är det socialnämnden som har ansvar för att våldsutsatta personer får den hjälp och det stöd som de behöver. I 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, står det att socialnämnden ska arbeta för att den som utsatts för brott och offrets närstående får stöd och hjälp. Nämnden ska även vara uppmärksam på att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av en närstående person kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation (Socialstyrelsen 2016:10).

Det vetenskapliga problem som denna forskning grundar sig på har ursprungligen inspirerats av Anne Phillips teori om närvarons politik, som lyfter fram betydelsen av närvaron av kvinnliga politiker för att frågor om jämställdhet och kvinnors situation ska uppmärksammas i det politiska beslutsfattandet. Män och kvinnor kan delvis leva i olika verkligheter på grund av genusteoretiskt betingade skillnader i levnadsvillkor, vilket gör att de även inom politiken kan uppleva och tycka olika. För att förstå vilka grupper som bör omfattas av en närvarons politik måste man vända blicken mot sociala strukturer i vardagen, det vill säga genusteori. De frågor som kan tänkas vara i behov av kvinnliga representanter är de frågor som särskilt berör kvinnliga medborgare, exempelvis frågor om våld i nära relationer.

Socialnämnden i Värmdö, Södertäljes, Danderyds och Stockholms kommun har tagit fram handlingsplaner som berättar hur de ska arbeta med våld i nära relationer och denna studie kommer att undersöka, ur ett genusteoretiskt perspektiv, hur de valda kommunernas handlingsplaner kan beskrivas när det gäller våld i nära relationer. I studien kommer jag också att diskutera om handlingsplanerna påverkats av kommunernas politiska tillhörigheter eller om ledamöternas kön kan vara en bakomliggande faktor till hur deras program har utformats. En analys av kommunernas arbete med våld i nära relationer kan komma att bidra med viktig kunskap, då det finns en relation mellan våld mot kvinnor och jämställdhetsarbete, och att då sammanställa vetenskaplig kunskap om åtgärder är viktigt för att hjälpa dem som drabbas.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att med hjälp av genusteori undersöka fyra kommuners handlingsplaner gällande våld i nära relationer. Med utgångspunkt i genusteorier ska de fyra kommunernas handlingsplaner beskrivas, analyseras och jämföras. Undersökningen avser också att i slutdelen diskutera om närvarons politik respektive politisk majoritet i kommunen kan tänkas påverka handlingsplanernas utformning.

Majoriteten av de som blir utsatta för våld i nära relationer är kvinnor, och enligt teorin närvarons politik bör olika grupper ha egna representanter i det politiska styret för att deras intressen och egenskaper ska tas tillvara i den politiska beslutsprocessen. Teorin om närvarons politik betonar betydelsen av att kvinnor bör finnas representerade i det politiska arbetet eftersom kvinnor i högre grad blir drabbade av våld i nära relationer medan män utför majoriteten av våldet.

Den tanken som forskningen grundar sig i är att mäns våld mot kvinnor har kommit att bli en kvinnofråga, där det kvinnliga offret fått stå i fokus för våldet. På grund av att våld ses som en kvinnofråga har det även kommit att bli ett särintresse och för att kunna göra det till ett allmänintresse måste det även vara gynnsamt för män. (Wendt Höjer 2002).

Uppsatsens frågeställningar är följande:

Vad kännetecknar de fyra kommunernas handlingsplaner rörande våld i nära relationer?

Vilka likheter och skillnader ur genusteoretisk synvinkel finns mellan de fyra kommunernas handlingsplaner?

1.3 Disposition

I detta inledande kapitel har uppsatsens forskningsproblem, dess syfte och frågeställningar presenterats. I nästa kapitel ges en kortfattad bakgrundteckning kring frågan om våld i nära relationer. Kapitel tre leder läsaren in på tidigare forskning som gjorts på ämnet och därefter följer, i uppsatsens fjärde kapitel, de teoretiska utgångspunkter som vägleder den kommande analysen av de fyra fallkommunerna. Därefter kommer, som kapitel fem, ett metodkapitel där urvalet diskuteras, metoden presenteras och vilken typ av forskningsdesign som valts för denna studie. I kapitel sex presenteras resultaten och i kapitel 7 utvecklas analysen av kommunernas handlingsplaner. Uppsatsen avslutas i kapitel nio med slutsatser och förslag på fortsatt forskning.

2. Bakgrund

I samhällsdebatten och även i lagstiftningen har våld i nära relationer har kommit att betraktas som ett samhällsproblem, tidigare sågs det som en avvikande företeelse av privat karaktär. Generellt sätt så sås det att män som utsätter kvinnor för våld hade missbruksproblem, psykiska besvär eller dylikt. Då det tidigare sågs som ett privat problem ansågs det att staten inte skulle lägga sig i, då detta inte klassades som en politisk fråga. Sedan 1980-talet har en rad åtgärder gjorts inom lagstiftningsområdet, vars syfte har varit att förebygga våld mot kvinnor. Exempel på vad för åtgärder som vidtagits är att några lagändringar har gjorts för att stärka misshandlade kvinnors rättsliga ställning och dess påföljder har också skärpts. 1982 skedde en ändring i lagen, denna ändring innebar att alla fall av misshandel kom att falla under allmänt åtal. Det betyder att vem som helst kan anmäla ett brott som faller under allmänt åtal, även polis som anlånt till en plats där ett brott misstänks ha begåtts kan anmäla. Enligt denna ändring är polisen är skyldig att utreda denna sorts anmälningar. Innan denna lagändring infördes 1982 var misshandel som skett på enskild plats ett angivelsebrott. Det innebär att offret själv fick avgöra om brottet skulle anges till åtal eller inte (Brottsförebyggande rådet 2009:19)

Våren 1998 antog riksdagen regeringens proposition Kvinnofrid 1997/1998:55; som var ett åtgärdsprogram för att motarbeta våld mot kvinnor. Propositionen innehöll lagändringar och förslag om andra åtgärder. Lagen om grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning infördes, den lagen innebär att en man som utsätter en kvinna för våld alternativt kränkningar i en nära relation kan komma att dömas för grov kvinnofridskränkning. Det kan till exempel handla om misshandel, ofredande och/eller sexuellt tvång. Tanken med denna Kvinnofrid är att brott som inte räknas som tillräckligt allvarliga för att bedömas som grov misshandel ändå ska tas mer allvarligt och ge hårdare straff (Amnesty 2004:18).

Socialtjänstlagen (1980:620) fick en tilläggsbestämmelse (SoL §8a), som säger att Sveriges socialnämnder bör verka för att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet får stöd och hjälp för att förändra sin situation. Paragrafen ändrades i och med att den nya socialtjänstlagen antogs i juli år 2001 och numera är socialnämndens ansvar preciserat i 5 kap. 11§: "Socialnämnden bör verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Socialnämnden bör särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd för att förändra sin situation" (Amnesty 2004:19).

3. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras ett urval av tidigare forskning som anses relevant för denna studie och som har utförts på liknande område. Den tidigare forskningen berör ämnen som stöd från socialtjänsten, strukturellt feministiskt perspektiv samt hur vanligt förekommande våld i nära relationer är och kommer sedan att diskuteras i uppsatsens analys.

3.1 Socialtjänstens stöd

Socialtjänstens ansvar för stöd till våldsutsatta kvinnor har förstärkts i lagstiftningen och har blivit ett viktigt område inom den socialpolitiska debatten. Veronica Ekströms, fil.dr i socialt arbete har forskat kring hur våldsutsatta kvinnors behov tolkas, omförhandlas och anpassas för att sedan kunna hanteras inom socialtjänsten. I hennes avhandling *Det besvärliga våldet* är syftet att analysera hur våldsutsatta kvinnors behov tolkas, omförhandlas och anpassas för att kunna hanteras inom socialtjänstens organisation. Detta gör Ekström med hjälp av tre övergripande frågeställningar som fokuserar på insatser och behov, samt betydelsen av socialtjänstens organisering. För att få en djupare förståelse för resultatet valde forskaren att fokusera på tre olika perspektiv i sin undersökning, de tre utvalda perspektiven blev policy, socialarbetare och våldsutsatta kvinnor (Ekström 2016:5).

Forskningen visar att de som arbetar på socialtjänstens tolkningar är en viktig aspekt när det gäller de förhandlingar som sker angående våldsutsatta kvinnors behov och rätt till stöd ska förstås. Vidare resultat visar också att behoven hos de kvinnor som blivit utsatta för våld, så som de beskrivs av socialarbetarna, ofta är komplexa och att behoven är olika från individ till individ. Exempel på insatser kvinnorna har behov av att få hjälp med är boende, då de kan behöva skyddat boende, stödboende eller långtidsboende. De kan behöva ekonomisk eller praktisk hjälp och samtalsstöd. Kvinnorna som utgör resultatet av forskningen har betonat att det är mycket viktigt för dem att de får stöd genom rättsprocessen också, utöver vanliga stöd-samtal. Det framgår dock att det inte prioriteras av socialtjänsten att stödja dem genom rättsprocessen. Socialtjänstens organisering i termer av specialisering av stödet till våldsutsatta kvinnor har betydelse för vilken sorts stöd våldsutsatta kvinnor erbjuds. Denna specialisering påverkar ärenden som rör handledning och uppdelningen av ansvar för de olika typerna av stödsatser som offren för våld i nära relationer är i behov av (Ekström 2016:5).

En del av resultatet som Ekström själv väljer att trycka lite extra på är att det är stor skillnad på de hjälpsatser som kvinnorna får, och forskningen visar på hur dessa skillnader kan se ut. I de kommuner där specialiseringen innebär att socialarbetarnas högsta prioritet är att utreda behov och fattar beslut om insatser, måste det också finnas likvärdiga insatser att fatta beslut om. Om det är så att det saknas det så erbjuds inte kvinnorna något stöd. Ett exempel som återfinns i forskningen på insatser som inte alltid går att erbjuda är stödsamtal och behandling eller möjligheten att ordna nya bostäder till de utsatta. Bostadsproblemet anses vara det största problemet enligt de som arbetar inom socialtjänsten, på grund av att de saknar konkreta möjligheter till att hjälpa de kvinnor som blivit utsatta för våld (Ekström 2016:104).

En annan bidragande faktor till att stödet till de utsatta kvinnorna kan variera är att socialarbetarna ställer olika höga krav för att kvinnorna ska få någon hjälp. I vissa kommuner ger socialtjänsten stöd till alla utsatta kvinnor som är i behov av hjälp, medan andra kommuner endast ger stöd till de kvinnor som lämnat eller bestämt sig för att lämna den personen som utsätter henne för våld. Andra konkreta exempel på åtgärder som kan skiljas åt är att vissa kvinnor kan hamna på skyddade boenden, medan andra som blivit utsatta för samma sak får bo på vandrarhem eller blir tillsagda att hitta boende på egen hand hos vänner och bekanta. Enligt Ekströms forskning beror denna särbehandling på att kommuner har olika åsikter om ifall det ska finnas tydliga risker eller inte för att man ska bli berättigad en plats på ett skyddat boende. Forskningen tyder på att faktorer som gemensam kunskap och syn på sociala problem är centralt för att det gemensamma arbetet inom den specialiserade socialtjänsten ska fungera och i längden också för vilket stöd drabbade kvinnor kommer att erbjudas. Avhandlingen visar också att det är de anställda på socialtjänstens handlingsutrymme som är avgörande för vad för typ av stöd den drabbade kommer att få (Ekström 2016:106).

3.2 Förekommande våld

I *Slagen dam*, som är en omfångsundersökning gjord av Eva Lundgren, Gun Heimer, Jenny Westerstrand och Anne-Marie Kalliokoski, berättar forskarna att totalt har 46 procent av alla kvinnor blivit utsatta för våld av en man efter man fyllt 15 år, varav 12 procent av kvinnorna har varit utsatta för våld av en man under det senaste året. Syftet med denna studie är att studera omfattningen av mäns våld mot kvinnor. Vanligast är att fysiskt våld mot kvinnor förekommer i nära relationer (Lundgren, Heimer, Westerstrand, Kalliokoski 2001:8).

Forskningen visar att hela 35 % av alla kvinnor som tidigare har varit gifta eller sambos har blivit utsatta för våld av sin tidigare partner (av 2755 deltagande). Kvinnorna som deltog i denna del av undersökningen har besvarat 7 frågor, bland annat frågor om mannen kastat saker på henne, knuffat henne, slagit med knytnäve, försökt kväva och så vidare. Det som var vanligast förekommande bland de som deltog i undersökningen var att de blivit knuffade, fasthållen eller släpad av den tidigare mannen/sambon. Detta hade var fjärde kvinna upplevt. 16 procent har blivit utsatta för sexuellt våld och 19 procent har blivit hotade av en man ur en tidigare relation. Både fysiskt våld, sexuellt våld och hot är vanligt förekommande, men allra vanligast är fysiskt våld. 27 procent av de deltagande kvinnorna berättar att våldet var vanligt förekommande i deras relationer. Forskarna har lagt märke till att det är stor skillnad mellan rapporterat våld från kvinnor som är ensamstående och kvinnor som lever tillsammans med en man. De menar att en förklaring till detta skulle kunna vara att kvinnor som har erfarenheter av våld i nära relationer väljer att inte starta ett förhållande med en ny man. En annan teori forskarna har är att kvinnor som lever med män underrapporterar det våld de har blivit utsatta för av män i tidigare relationer (Lundgren, Heimer, Westerstrand, Kalliokoski 2001:23-24).

Vidare i forskningen redovisar forskarna om våld i nuvarande äktenskap och samborelationer. Här är det 4771 kvinnor som varit deltagande och de har fått samma frågor som kvinnorna i

delen om tidigare förhållanden. Totalt har ungefär var tionde kvinna blivit utsatt för våld av sin nuvarande man eller sambo och 50 procent av dessa har blivit utsatta för våld under det senaste året. Även i denna kategori var det vanligast att kvinnan blivit knuffad, fasthållen eller släpad. Kvinnorna i åldersgruppen 18-24 år har högst rapportering gällande fysiskt våld från mannen i sin nuvarande relation. Där uppnår svarsfrekvensen 9 procent. Dock är skillnaderna mellan de olika åldersgrupperna små. En liten skillnad finns mellan par som är gifta och par som lever i ett samboförhållande. Rapporteringen om våld som sker i nuvarande relationer är mycket lägre än det våld som kvinnorna berättat om som de upplevt i en tidigare relation. Även här är det fysiska våldet mest förekommande (Lundgren, Heimer, Westerstrand, Kalliokoski 2001:27-28).

I undersökningen har forskarna även valt att ta med andra typer av beteenden som påverkar kvinnans tillvaro, men som inte ses som olagligt eller straffbart. Det handlar om kontroll och maktutövning som män tillämpar. Därför har forskarna ställt frågor som handlar om ifall mannen hindrar kvinnan från att träffa släkt och vänner, kallar henne nedvärderande saker eller inte låter henne hushålla med sina egna pengar. I första delen som handlar om tidigare förhållanden uppgav nästan hälften av kvinnorna att deras tidigare män eller sambos varit väldigt kontrollerande mot dem. 29 procent uppger att deras tidigare man eller sambo fått dem att känna sig underlägsna och en fjärdedel av kvinnorna har blivit kallade för förolämpande saker av en tidigare make/sambo (Lundgren, Heimer, Westerstrand, Kalliokoski 2001:30).

I pågående relationer uppgav var tionde kvinna att hon kände sin kontrollerad av sin partner. 4 procent av kvinnorna har blivit kallad för förolämpande saker av sin nuvarande partner och 5 procent av kvinnorna upplever att deras nuvarande partner får dem att känna sig dåliga och underlägsna. I denna del av undersökningen som handlar om olika typer av beteenden som påverkar kvinnans tillvaro utan att vara straffbart visar resultatet att kvinnorna i detta avseende har en bättre relation med sin nuvarande partner än vad de hade i den tidigare relationen (Lundgren, Heimer, Westerstrand, Kalliokoski 2001:30).

3.3 Strukturellt feministiskt perspektiv

Könsintegrerade verksamheter som tar emot kvinnor som blivit utsatta för våld i nära relationer blir mer vanligt. Tina Mattsson, som är universitetslektor och genusvetare, har forskat om hur arbetet vid en sådan verksamhet sker i ett spänningsfält av våld, makt och kön, det vill säga faktorer som försvårar arbetet med att synliggöra våld och kvinnors utsatthet. I hennes forskning Kön, makt och professionalitet i arbetet med våld i nära relationer berättar hon om att ansvaret för att hjälpa utsatta kvinnor har förskjutits, men slutligen har det landat på socialnämndernas ansvar. Syftet är att undersöka hur socialarbetare som arbetar i en könsintegrerad verksamhet nyttjar olika perspektiv för att förstå och jobba med våld i nära relationer. Forskaren säger att hennes mål har varit att "ge en komplex förståelse av den studerade verksamheten genom ett empiriskt material som består av intervjuer med personal och observationer från verksamhetens vardag". Mattsson har gjort observationer vid den valda enheten

under ett års tid för att få kunskap om hur personalen arbetar med och förstår våld i nära relationer. Forskningen baseras även på enskilda intervjuer samt gruppintervjuer (Mattsson 2013:153).

En central utgångspunkt som personalen hade vid den aktuella enheten är att våld och våldsrelationer är komplexa företeelser. Intervjupersonerna beskriver att deras utgångspunkt är att våld kan vara fysiskt, psykiskt och materiellt, samt att både kvinnor och män kan utöva och bli utsatta för våld. De betonade även betydelsen av att arbeta med alla parter i en våldsrelation och underströk vikten av att arbeta med män. De som intervjuades tog allihop avstånd mot att endast arbeta med kvinnor och barn, som de påstår att kvinnoorganisationer och socialtjänsten tidigare har gjort. Vidare menade de att detta gjort så männens behov av hjälp, både de män som utsatts och utsatt för våld, ofta osynliggjorts. I forskningen så framkommer det att personalens åsikter och kunskaper om hur våld kan förstås så var alla tveksamma till att använda strukturella feministiska perspektiv. De beskriver det strukturella feministiska perspektivet som ensidigt i tolkningen av kvinnor som dem som blir utsatta för våld och att det är männen som utsätter för våld. Men personalen hade olika förhållningssätt till detta perspektiv. Till exempel ansåg en från personalen att det perspektivet gör en person till förövare och en person till offer, och det tyckte hen inte stämde överens med verkligheten. Hen ansåg istället att det våld som hen mötte i sitt arbete var relationellt våld där par har svårt att hantera sina konflikter, vilket hen inte tycker kan förstås när man delar upp paret där ena blir offret och den andra förövare (Mattsson 2013:156-157).

Det fanns dock personal som inte var lika skeptiska till detta perspektiv. Under intervjuerna berättade flera anställda att de ansåg att perspektivet ibland kunde vara användbart i verksamheten. En annan anställd påpekade att hen ansåg att vårt samhälle är ett patriarkat, men att det är en generell uppfattning. När det gäller enskilda fall kan likväl mannen vara den utsatte. Mattsson berättar att under hennes observationer och intervjuer talade personalen ofta om att både kvinnor och män kan bli utsatta för våld och utföra våld, men de nämnde aldrig att män är överrepresenterade i statistiken de har gällande vilket kön som mest förekommande är förövaren (Mattsson 2013:156).

Ett exempel som forskaren lyfter fram där en från personalen bortsåg från det strukturella feministiska perspektivet är när en av familjeterapeuterna redogjorde för ett nytt ärende som hen ansåg endast behövde parbehandling. Detta gällde ett par som Mattsson beskriver som våldsamt, främst mannen hade ett hetsigt humör och kunde slå sönder saker, och ibland till och med varit fysisk mot kvinnan. Paret hade gemensamt fått beskriva sin relation, och därefter bedömde familjeterapeuten att den lämpliga åtgärden var parbehandling. Hen ansåg inte att hen behövde tala med kvinnan ensam, trots att det är en arbetsprincip att tala med båda parterna enskilt. Kvinnan hade tidigare berättat att hon var mycket rädd för mannen och att hon egentligen ville lämna honom och trots detta bedömde familjeterapeuten att hon inte behövde mer hjälp än att få parterapi. Resterande av personalen ansåg att detta var en konsekvens av att våldet inte tagits på allvar och att kvinnan därmed inte fått tala med någon personal ensam. Mattsson menar att detta ökar risken för att kvinnors situation och erfarenheter kan osynliggöras i arbetet med våld i nära relationer (Mattsson 2013:158).

Den tidigare forskning som presenterats i detta kapitel kommer att vara till nytta för denna uppsats då den berör just socialtjänstens arbete och bidragande orsaker till att socialtjänsterna arbetar som de gör. I denna uppsats fokuseras det på politiken och den tidigare forskningen visar hur det ser ut ett steg under politiken. Den tidigare forskningen kommer att användas i slutsatsen för att studera likheter och skillnader på arbetet som framkommer i uppsatsen och hur våldsarbetet sett ut i den tidigare forskningen.

4. Teori

Uppsatsen kommer att utgå från två teorier, genusteori samt närvarons politik. Dessa två teorier kommer att presenteras nedan och sedan användas i analysdelen av uppsatsen som ett verktyg för att besvara uppsatsens frågeställningar. Genusteorin kommer att användas i uppsatsen för att studera vilken syn nämnderna har på genus i sina handlingsplaner. Detta är relevant för forskningen för att kunna analysera den kvinnliga respektive manliga majoritetens syn på genus och även där finna likheter och skillnader i programmets utformning i synen på offer och gärningsman, förebyggande arbete och så vidare. Genusteorin är även relevant för hur nämnderna arbetar förebyggande med våld i nära relationer och vilket kön som det läggs störst vikt vid att arbeta med. Närvarons politik kommer att användas för att bidra till tolkningen av i vilken utsträckning könsfördelningen inom nämnderna påverkat utformningen av de fyra kommunernas handlingsplaner. Detta görs efter att programmets skillnader och likheter i kommunernas arbetssätt noga har studerats och det är möjligt att göra en analys utifrån teorin. Båda teorierna är alltså nödvändiga för att kunna bidra till ett preliminärt svar på frågan om könstillhörighet och politisk majoritet eventuellt påverkat handlingsplanernas genusteoretiska innehåll.

4.1 Genusteori

Att använda sig av genusteori i forskning gällande förvaltningar är intressant av fler anledningar. Det är intressant att se vilka skillnader som finns mellan kvinnor och män ur ett statsvetenskapligt perspektiv, då fokus ligger på skillnader i makt, inflytande och resurser. Generellt sett utgår man då från socialt konstruerade skillnader, som alltså syftar till att de viktigaste skillnaderna mellan kvinnor och män är socialt konstruerade (Olofsdotter Stensöta:2014:137). Yvonne Hirdman, professor i historia, lanserade genus-begreppet och har utvecklat genusteori i Sverige. Genussystemets två huvudsakliga logiker är skillnaden mellan man och kvinna samt etablerandet av det manliga som norm. Hirdman definierar genusbegreppet som ett betydelsesystem där män och kvinnor formas utifrån sociala föreställningar och är därmed föränderliga i sitt tankesätt. Hennes syn på genussystemet är att det är en ordningsstruktur av könen, som grundar sig i två principer som valt att kallas dikotomi och hierarki. Dikotomi är den princip som säger att det är skillnad på kvinnligt och manligt. De båda könen förväntas vara på ett visst sätt, klä sig på ett visst sätt och intressera sig av vissa saker. Principen är att könen hålls isär i samhällets genussystem. Den andra principen handlar om hierarki, som syftar till att det är mannen som är normen för det normala. Genussystemet anses vara en process där skapandet av man och kvinna sker och själva blir delaktiga i dess reproduktion. Systemet skapar ett slags tyst kontrakt som reglerar hur vi ska se ut, hur vi ska prata, hur vi ska bete oss och vad vi ska syssla med och så vidare (Hirdman:49-54)

Även Sandra Harding, professor i samhällsvetenskap, instämmer i Hirdmans teori om uppdelningsprincipen och att det finns en motsättning mellan könen. Hon instämmer även i att det är männen som står över kvinnan. Harding beskriver sin genusteori som tre processer som pågår parallellt med varandra. Den första är symbolisk som innefattar normer och föreställningar.

Ett exempel är att en flicka i förskoleklass leker med dockor tillsammans med de andra flickorna. Egentligen vill flickan leka med bilarna, men enligt norm är det en leksak för pojkar. Den andra processen är strukturellt, vilket innebär arbetets organisation och uppdelning. De klassiska könen blir tillskrivna särskilda egenskaper och attityder, som inte är biologiskt förankrade. Till exempel kan beskrivande ord vara mer associerade till ett kön, exempelvis "gulig" som är könsneutralt men ändå tillskrivits det kvinnliga könet. Den tredje processen kallar Harding för den individuella processen, som är individens könstillhörighet. Individuellt genus kan beskrivas som en bildning av symboliskt och strukturellt genus och avser individens könsidentitet. I denna typ av genusteori behöver nödvändigtvis inte processerna ske både privat och i yrkeslivet. Dessa tre processer kommer att preciseras i ett analysverktyg (se metodkapitlet nedan) och användas i uppsatsens analysdel i ett försök att förklara kommunernas meningsskiljaktigheter kring handlingsplanerna (Harding:1986:47-48)

4.2 Närvarons politik

I teorin om närvarons politik, som statsvetaren Anne Phillips utvecklat, är kontentan att olika grupper behöver ha egna representanter i det politiska styret för att deras intressen och egenskaper ska tas tillvara på ett rättvist sätt. Genusteorin baseras på att det är skillnad mellan man och kvinna och i denna teori menar man att det är nyttigt att ta vara på dessa skillnader och intressen för att kunna representera en större grupp i politiken. Representationen ses som viktigare än utbildning. Phillips skiljer på idéernas politik och närvarons politik. Idéernas politik syftar till representationens kvalitet, hurvida den speglar väljarnas åsikter och närvarons politik syftar till en jämställd representation av människor för att de som representerar något även påverkar vad det är som ska representeras. (Phillips:2000:11-15) Även om inte alla kvinnor har samma tankar, åsikter och erfarenheter ses kvinnor ändå som en homogen grupp som i närvarons politik skiljer sig från män som grupp. Kvinnor är ofta en underrepresenterad grupp som delar specifika intressen. Enligt Phillips är det viktigt med demokrati för närvarons politik, men Phillips ser inte ett samhälle som demokratiskt om det inte är jämställt och att alla grupper har lika mycket inflytande. Trots att kvinnor i många länder har rösträtt är de inte en jämställd representation i politiken mellan könen. Att ha en politisk mångfald och är viktigt för att kunna uppmärksamma olika samhällsproblem, till exempel våld i nära relation, och för att detta ska bli ett ämne att diskutera och förebygga. Prioriteringar och beslut kan se annorlunda ut beroende på representationen i det beslutsfattande organet. (Phillips:2000:40-62) Att ha en jämn könsfördelning inom politiken handlar om demokrati och rättvisa och därför ser Phillips det som odemokratiskt att män skulle besluta om frågor där de själva inte står för majoriteten av representationen, till exempel inom våld i nära relationer där kvinnor oftare blir utsatta för våldet och mannen är den våldsamma. Könsrepresentation är en fråga om demokrati och rättvisa. Detta resulterar i att kvinnor förnekas rättigheter och möjligheter som ska vara tillgängliga för alla, vilket är en strukturell könsdiskriminering. (Phillips 2000:80-81).

5. Metod

5.1 Material

Materialet som har använts för att besvara frågeställningarna är handlingsplaner som respektive kommun har givit ut om våld i nära relationer. Det är alltså de analysenheter som ska analyseras. Anledningen till att endast den officiella handlingsplanen används är för att alla kan ta del av på kommunernas hemsidor, vilket gör att alla människor som vill ska kunna ta del av det och enkelt kunna hitta informationen och göra om denna forskning. Detta gör att enskilda politiker eller tjänstemäns uttalanden inte finns med i uppsatsen, detta är för att säkerställa att det är de handlingsplaner kommunerna står bakom och inte en enskild individs tankar om åtgärder. Materialet till resultatdelen blir därmed relativt litet och begränsat, vilket både kan vara positivt och negativt. Eftersom materialet endast består av förstahandskällor är de pålitliga. Om enskilda citat och uttalanden från enskilda politiker varit en del av materialet hade resultatet blivit mindre trovärdigt. Dessa uttalanden kan tas ur sitt sammanhang och därmed förvrängas till något som kommunen inte står bakom och något som inte ingår i deras program. Risken för att tolka in för mycket egna åsikter och värderingar minskar också när man använder sig av ett litet material. Men samtidigt kan det finnas en risk för att det man söker svar på inte finns. Kommunerna har inte exakt samma fokus i sina program och därför blir svaren olika långa baserade på vad som finns att tillgå i programmen om våld i nära relationer. Uppsatsens reliabilitet tycks vara låg, då det endast är fyra handlingsplaner som analyseras och 286 av Sveriges kommuner uteblir.

5.2 Typ av studie

Uppsatsens frågeställningar och syfte är både beskrivande och jämförande, då kommunernas arbete för att motverka och förebygga våld i nära relationer kommer att beskrivas för att kunna undersöka vad deras fokus i arbetet är och sedan jämföra könsfördelningen inom respektive socialnämnd samt skillnader mellan partierna. Detta kommer att ske med hjälp av kvalitativ innehållsanalys, eftersom fakta kommer att kategoriseras för att kunna avgöra vad kommunen lägger stor vikt vid i sina rapporter. Kvalitativ innehållsanalys används för att analysera innehållet av olika typer av texter, i detta fall kommer det att bli kommunernas egna rapporter de gett ut gällande våld i nära relationer. Metoden går ut på att kartlägga och tolka budskap, vilket kommer att ske nedan då det arbete kommunerna gör kring våld i nära relationer används för att kunna avgöra svaret på frågeställningarna. Innehållsanalys används speciellt när forskare vill finna mönster i ett större material och göra grova kategoriseringar, vilket är lämpligt för denna uppsats (Bergström & Boréus:2012:87). Forskningen är kvalitativ, då det är mer fokus på ord än siffror och den har en kunskapsteoretisk ståndpunkt där tyngden ligger på en förståelse av den sociala verkligheten. Det negativa med denna metod är att man på egen hand ska kategorisera och utläsa teman i texten, vilket man kan kritisera då man tolkar olika. Tolkningsdilemman går dock inte att undvika i detta sammanhang, då alla metoder hade varit öppna för tolkning när forskaren själv ska placera in något i kategorier. Att läsa hela materialet flera gånger för att sedan studera det relevanta för uppsatsen gör att

man har förförståelse för det man ska läsa, då blir det även lättare att göra en rättvis tolkning (Bryman:2011:347). En annan tänkbar metod är idéanalys. Metoden hade kunnat vara användbar eftersom den kan analysera ideologier som omfattas av partierna, men valdes bort för att den metoden lämpar sig bättre för att hantera frågor om innehållet i en ideologisk argumentation eller där debatter studeras. Kommunernas handlingsplaner innehåller inte argument eller är debatterande. Metoden hade kunnat vara användbar eftersom den kan analysera ideologier som omfattas av partierna, men valdes bort (Bergström & Boréus:2012:172).

5.3 Urval

Anledningen till att studera fyra kommuners arbete kring våld i nära relationer var att det känns som en rimlig avgränsning för den tid som finns att tillgå till uppsatsskrivandet. På grund av tidsbrist finns det inte någon möjlighet till att studera kommunernas arbete kring våld i nära relationer under ett längre tidsperspektiv. Anledningen till valet av kommuner att granska har baserats på politiskt styre i kommunen samt könsfördelningen i det beslutande organ som är ansvarig för handlingsplanerna. Det politiska styret skulle skiljas åt, samtidigt som manlig respektive kvinnlig representation skulle se olika ut. I Stockholms kommun så har Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Feministiskt initiativ politisk majoritet (Stockholms stad 2016). IVärmdös kommun är det Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna som besitter den politiska majoriteten (Värmdö kommun 2016). Danderyds kommun styrs av moderaterna, liberalerna och kristdemokraterna med kvinnlig majoritet i socialnämnden (Danderyd kommun 2017). I Södertälje är det socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet (Värmdö kommun 2017).

Syftet med att studera fyra kommuner som styrs utifrån olika politiska ideologier är att få så stor bredd som möjligt med många inkluderade partier. Stockholm är det län i Sverige där det förekommer mest anmälningar på misshandelsbrott och därför valdes fyra kommuner ut inom det länet (Brottsförebyggande rådet 2012:79) I valet av fyra specifika kommuner fanns ett litet antal kommuner att välja på då inte alla kommuner har en handlingsplan om våld i nära relationer, och därför föll många kommuner bort och resulterade därför i Stockholms, Värmdös, Danderyds och Södertäljes kommun. Det skulle även vara skillnad på antalet kvinnliga och manliga ledamöter i socialnämnderna i båda kommunerna. Uppsatsen berör endast heterosexuella relationer och kommer att utgå från relationer där en kvinna och man lever tillsammans, och detta är endast på grund av att det är så programmen är utformade.

5.4 Analysverktyg

Det är nu tid att summera teori-och metodanvändningen i denna uppsats genom att precisera det analysverktyg som ska vägleda den fortsatta framställningen. I nästa kapitel ska de fyra kommunernas handlingsplaner beskrivas (svar på frågeställning nr 1) och i kapitlet därefter ska denna beskrivning analyseras utifrån genusteori (frågeställning nr 2). I analysen av handlingsplanerna har jag, med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys, gjort en närläsning av programmen och valt att strukturera den kommande beskrivningen med hjälp av sex kategorier:

Definition av våld i nära relation. I samtliga program ges en definition av vad man avser med våld i nära relationer. Detta utgör den första aspekten att behandla i resultatavsnittet.

Hedersrelaterat våld. Jag har också kunnat notera att det i samtliga program finns skrivningar om problemet med hedersrelaterat våld. Detta kommer därför att beskrivas i resultatdelen.

Mål och målgrupper. Programmen anger också vilka som är de viktigaste målen och vilka grupper som är viktigast att påverka med hjälp av programmet.

Förebyggande arbete. Likaså innehåller programmen relativt utförliga beskrivningar av hur man i en kommun kan bedriva ett förebyggande arbete för att motverka våld i nära relationer. Även här kommer jag att summera programmets innehåll.

När skadan är skedd. Vad händer när det väl skett våldshandlingar i nära relationer. Hur avser kommunen att hantera sådana processer?

Förövaren. Väsentligt för förståelsen av genusaspekterna i programmen är att försöka utläsa det synsätt som framkommer på den person som utövar våld i nära relationer.

Ovanstående sex aspekter ska alltså analyseras i de fyra kommunernas handlingsplaner och kan sammanfattas i nedanstående analyschema:

Innehållet i programmet	Kommuner – handlingsplaner våld i nära relation			
	Stockholm	Danderyd	Värmdö	Södertälje
Def. av våld i nära relation				
Hedersrelaterat våld				
Mål och målgrupper				
Förebyggande arbete				
När skadan är skedd				
Förövaren				

I det kommande analysavsnittet (kapitel 7) ska resultaten av genomgången av de fyra programmen analyseras med hjälp av den genusteori som lagts fast i teoriavsnittet. Jag kommer att utnyttja fyra delar i denna teori:

Dikotomi och hierarki enligt Hirdman samt Hardings tre kategorier av processer

Symbolisk process – normer och föreställningar

Strukturell process – organisation och uppdelning

Individuell process – individens könstillhörighet

Uttryckt i ett analyschema ska dessa aspekter analyseras enligt följande:

Analys av handlingsplan	Genusteoretiska dimensioner			
	Dikotomi/ Hierarki	Symbolisk	Strukturell	Individuell
Stockholm				
Värmdö				
Danderyd				
Södertälje				

6. Resultat

6.1 Kommunernas definitioner av våld i nära relation

Stockholm

Stockholms kommun inleder sitt program, Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017-2020, med att förklara att våld i nära relationer är ett stort samhällsproblem, då de anser att våld är en kränkning mot de mänskliga rättigheterna. De menar att våld ofta förekommer i hemmet och att det kan se ut på flera olika sätt. Exempel som nämns i texten är verbala kränkningar, att ens närstående är kontrollerande och isolerande, grovt fysiskt och sexuellt våld. Det står att i de flesta fall där en vuxen människa utsätts för våld i en nära relation så är en kvinna offret och en man är gärningsmannen (Stockholms kommun 2016:7).

Värmdö

I Värmdös programs inledning ligger fokus på statistik och fakta. Det står bland annat att i Sverige så är fem av sex personer som blir utsatta för våld i en nära relation är kvinnor, och den som utövar våldet är en närstående man. Vart femte mordoffer i Sverige är en kvinna som dödas av en närstående man. Därför har Värmdö kommun valt att skriva ett program riktat till utsatta kvinnor och barn. Dock så inkluderar den även våld i samkönade relationer och våld i nära relation där kvinnor är den som utsätter en närstående och slutligen våldsutövaren. Våld i nära relation i kommunens handlingsplan avser systematisk misshandel och andra övergrepp. Våldet kan se olika ut, men syftet med det är att påverka andra personer genom makt och kontroll. Det kan även vara fysiskt våld som sparkar, knuffar och slag. Hot om våld, psykiskt våld och ekonomiskt våld är också exempel som nämns i handlingsplanen. Begreppet närstående är ett könsneutralt begrepp och syftar på alla de individer som en kvinna anses ha en nära relation med (Värmdö 2013:10).

Danderyd

Danderyds kommun inleder sitt program *Handlingsplan för arbetet mot våld i nära relationer* med att klargöra att de utgår ifrån socialstyrelsens definition av våld, det vill säga att det kan vara både fysiska, sexuella och psykiska övergrepp, likväl ekonomiskt våld, materiellt våld, latent våld och försummelse.

Södertälje

Södertälje kommun inleder sitt program, Handlingsplan – mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017-2019, med att upplysa läsaren vilket omfattande problem våld i nära relationer är och våldets konsekvenser. Tidigt tar de upp statistik angående vilken utsträckning kvinnor och män blir utsatta för våld, som då visar att fler kvinnor än män blir drabbade.

Socialtjänsten är en mycket viktig aktör i arbetet med våldutsatta kvinnor och deras arbete inom ämnet är väldigt viktigt. Alla kommuner har beslutats ett stort ansvar över att förebygga

och ge stöd till de kvinnor och män som är inblandade i våld i nära relationer. Socialtjänstlagen (5 kap.11§) anger att det är kommunen som bär det yttersta ansvaret för att brottsutsatta får det stöd och den hjälp de behöver. Kommunen ska särskilt beakta att våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnat våld kan vara i behov av stöd och hjälp. I handlingsplanen hänvisas läsaren till socialstyrelsens uppgifter som säger att mäns våld mot kvinnor beräknas kosta samhället över tre miljarder kronor årligen.

Definitionen av våld enligt Södertäljes kommun är att med ordet våld menas fysiskt, psykiskt, sexuellt och ekonomiskt våld som ofta är systematiskt och upprepat. Även kontroll, hot, utnyttjanden, förtryck och försummelse räknas.

6.2 Hedersrelaterat våld

Stockholm

Stockholms kommun skriver i sitt program mot våld i nära relationer att flickor och kvinnor är de som drabbas hårdast av hedersrelaterat våld, men även transpersoner, pojkar och män drabbas. Det är vanligt att hedersrelaterat våld startar i tidig ålder mot unga flickor, oftast genom könsstympning. Våld och förtryck mot flickor identifieras under tidiga tonåren och sedan följer det med dem resten av livet.

Den bakomliggande orsaken till detta enligt Stockholms kommun är traditioner och normer, då kommunen menar att det finns ett samband mellan religion och viljan att bevara hedersnormer. Det ses som en rättighet för äldre personer och män att kontrollera sina familjemedlemmars handlingar, vilket är anledningen till att flickor och kvinnor ofta är de som drabbas hårdast. Som frånskild kvinna kan man anses vanära släktens heder (Stockholms kommun 2016:9).

Värmdö

Hedersrelaterat våld är inte framträdande i Värmdös kommuns program. Den enda som står om hedersrelaterat våld står i stycket om våldets konsekvenser, att en av de sociala konsekvenserna för kvinnor som blir utsatt för hedersrelaterat våld kan bli stora om de behöver lämna sin släkt för att söka skydd (Värmdö 2013:14).

Danderyd

Under punkten ”särskilt utsatta grupper” finner man både Kvinnor med tillfälligt uppehållstillstånd på grund av anknytning – så kallade tvåårsregeln samt Kvinnor som lever i hederskontexter som underrubriker. Danderyds kommun menar på att de kvinnor som lyckats ta sig till Sverige tack vare anknytningar riskerar att bli beroende av mannen. De skriver även att många kvinnor som kommer till Sverige i tron om att gifta sig och få ett bättre liv här än i sina hemländer istället blir utsatta för våld och hot. I vissa kulturer är familjens heder det allra viktigaste och främst är det unga flickor som blir drabbade av våld då de ”smutskastar” familjens rykte.

Södertälje

Ett litet stycke i handlingsplanen tillägnas hedersrelaterat våld. Det står att under hösten 2015 genomförde kommunen en kartläggning kring hedersrelaterat våld och förtryck i Södertälje. Resultatet av kartläggningen visar att personal regelbundet möter personer som lever i en hederskontext. Problematiken från förvaltningens sida är att de saknar kompetensutveckling och uppger att det även saknas överenskommelse om vilket skanningsverktyg eller riskbedömningsinstrument som är lämpligt att använda vid denna typ av våld.

6.3 Mål och målgrupper

Stockholm

Kommunfullmäktige i Stockholms kommun har antagit målet ”Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld” (Stockholms kommun 2016). Arbetet mot våld i nära relationer prioriteras högt i kommunen, därför har Stockholms kommun skapat ett program mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld. Programmet innehåller en tydlig strategi för hur man ska arbeta för att kunna motverka våld i nära relationer, men även vad man ska göra när skadan redan är skedd för att kunna ge stöd och skydd till den som blivit utsatt. Kommunen har även tagit fram strategier för att kunna upptäcka våld. Programmet utgår ifrån övergripande policydokument.

Det finns både långsiktiga mål och delmål i programmet. Delmålen är i fokus och bedöms kunna nås inom de närmsta åren. Målen är långsiktiga, kommunen räknar med att kunna nå dem om flera år. Programmets övergripande mål lyder ”Stockholm är en stad fri från våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck” och programperioden för detta dokument är 2017-2020. För att undersöka huruvida programmets mål och delmål uppnåtts kommer kommunen att göra en kartläggning under 2017 av förekomsten av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld inom kommunen. Sedan kommer samma kartläggning göras under programmets slut 2020, där man då förhoppningsvis kommer att se skillnader.

Det finns fyra målgrupper som programmet riktar sig till. Den första målgruppen för programmet är alla stockholmare, där fokus är tidigt förebyggande arbete. Nästa målgrupp är vuxna människor bosatta i Stockholm som har blivit utsatta för våld i en nära relation alternativt hedersrelaterat våld, då kommunens uppgift blir att ge stöd och skydd till den drabbade, samt att motverka att hen kommer utsättas för våld igen. Den tredje målgruppen är barn i kommunen som har upplevt våld inom familjen. Även här ska kommunen ge stöd och skydd till den drabbade och förhindra att barnet blir utsatt igen. Den fjärde och sista målgruppen är de boende i Stockholms kommun som utövar våld på någon i sin närhet. Arbetet med dessa personer går ut på att få dem att sluta upp med sina våldsamma handlingar (Stockholms kommun 2016:12-13).

Värmdö

I Värmdös kommuns program är de generella målen för handlingsplanen gällande vuxna personer som är utsatta för våld i nära relation och de som utför våld i en nära relation. Den målgrupp som handlingsplanen i huvudsak riktar sig till är kvinnor, barn och ungdomar som antingen själva har blivit utsatta för våld i en nära relation eller som har bevittnat det. Även personer i samkönade relationer som blir utsatta samt män och kvinnor som utövar våld mot någon de har en nära relation med och som vill ta ansvar för sitt våldsutövande ses som målgrupp. Målgruppen för programmet är främst kvinnor, barn och ungdomar som har bevittnat våld eller som själva har blivit utsatta för våld av någon närstående person. Även människor som lever i en samkönad relation har rätt till hjälpinsatser från socialen samt de personer som utövar våld i nära relation och som vill ta ansvar för sitt våldsutövande (Värmdö 2013:8).

Danderyd

Handlingsplanen har tre målgrupper. Den första målgruppen är personer över 18 år, både män och kvinnor. Den andra är barn som bevittnar våld, eller mot närstående och/eller själva utsätts för våld. Den tredje målgruppen är personer som utövar våld mot en närstående person. Under 2016 beslutade Kommunfullmäktige i Danderyds kommun om socialnämndens inriktningsmål för arbete mot våld i nära relationer. Inriktningsmålet lyder enligt följande:

Socialkontoret upptäcker och erbjuder anpassat stöd till personer i alla åldrar, som är eller har varit våldsutsatta.

Målet med socialnämndens arbete är att ha aktiviteter som går att följa upp, då tanken är att det ska leda till att tjänstemännen upptäcker våld i nära relationer i ett tidigare skede och att de kan kvalitetssäkra de insatser som offren och våldsutövaren erbjuds.

Södertälje

Målet med Södertäljes handlingsplan är samma som regeringens fjärde jämställdhetspolitiska mål, vilket är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kommunen hoppas att kunna synliggöra, motverka samt förebygga våld i nära relationer. Målet är även att kunna uppmärksamma våldsutsatthet hos särskilt utsatta grupper. Målgruppen för handlingsplanen är de personer som har blivit utsatta för våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck.

6.4 Förebyggande arbete

Stockholm

Programmet består även av flera olika nivåer av förebyggande arbete. Den första nivån kallas för primärpreventiv vård, och verkar för att förhindra att våldet uppstår. Här berättas hur kommunens nämnder, bolag och andra verksamheter ska arbeta våldsförebyggande, och enligt programmet ska detta göras genom ett normkritiskt förhållningssätt. Detta förebyggande arbete kan ske med hjälp av utbildningar och program som gör att unga människor får kun-

skap om hur man främjar hälsosamma och jämställda relationer och även kunskap om civilkurage för att våga blanda sig i andras angelägenheter när man misstänker att någon blir utsatt för våld i en nära relation. Den andra nivån kallas för sekundärpreventiv vård, och tillämpas omgående när man får kännedom om att någon blir utsatt för våld i en nära relation. Exempel på insatser som programmet förespråkar är att hen som blivit utsatt ska sättas i säkerhet och skador som uppstått på den drabbade ska dokumenteras. Det målet som är kopplat till denna nivå är att den människa som blivit offer för våldet ska få stöd och skydd. Den tredje nivån har ett långsiktigt fokus. Till exempel kan den drabbade behöva bearbeta det trauma hen blivit utsatt för, eller att den som utsatt en närstående person för våld behöver genomgå behandlingar för att sluta bruka våld (Stockholms kommun 2016:14).

Det förebyggande arbetet kan ske på flera sätt inom flera områden. Stockholms kommun anser att det är viktigt att även arbeta förebyggande gällande stereotypa könsnormer, trakasserier, sexism och så vidare, då de menar att detta kan vara faktorer som är kopplade till våld. Målet med att arbeta förebyggande på denna nivå är att ombilda problematiska handlingssätt som kan förekomma hos både barn och vuxna, eller att till och med kunna avvärja att dessa beteenden uppkommer. Kommunen arbetar med att försöka ändra synen på genus, det vill säga förändra synen på begreppen manligt och kvinnligt. När kommunen arbetar normkritiskt så analyseras och ifrågasätts normer om vad som är maskulint och feminint. Tanken är inte att avsätta dessa normer, utan snarare omvandla dem vid situationer då de har en negativ påverkan på människors liv (Stockholms kommun 2016:18).

Socialtjänsten ansvarar för att arbeta förebyggande på alla preventiva nivåer. På den primärpreventiv nivå fokuserar dem mest på verksamheter som riktar sig till barn, ungdomar och vuxna universellt. Skolan har en viktig del i att ifrågasätta könsnormer och det är viktigt att skolan tar ställning för mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar för att barn och unga ska ta avstånd från våld. Det är även viktigt att skolan arbetar för att upptäcka och motverka hedersnormer (Stockholms kommun 2016:19-21).

Värmdö

Värmdö har, enligt programmet, inte ett lika omfattande förebyggande arbete. De skriver att i det våldsförebyggande arbetet är det viktigt att ha ett helhetsperspektiv. Vissa faktorer kommer att vara generella, medan andra blir högst individuella. Det är också viktigt att det förebyggande arbetet sker enligt 4 kap. 1 Sol. Mer utförligt om det förebyggande arbetet finns inte att tillgå (Värmdö 2013:20).

Danderyd

Kommunen använder sig av ett särskilt bedömningsinstrument, FREDA, för sitt arbete mot våld i nära relationer. Bedömningsinstrumentet består av många frågor och aspekter av våld i nära relationer. FREDA kan beskrivas som ett utbildningsmaterial vars syfte är att hjälpa tjänstemännen att upptäcka och fråga om våld. Instrumentet består av tre delar som valts att kallas kortfrågor, beskrivning och farlighetsbedömning. Dessa är till för att hjälpa till att identifiera våld, bedöma behov och så vidare.

Södertälje

För de som arbetar med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld är det viktigt att besitta stor kunskap om ämnet. Det är viktigt att de har insikt och förståelse till de grundläggande orsakerna till mäns våld mot kvinnor och övriga utsatta. Personalen som utreder enligt Sol ska kunna uppmärksamma offer för våld i en närstående relation samt se till att personen får hjälp.

6.5 När skadan är skedd

Stockholm

Boende i Stockholm som har blivit utsatta för våld ska få stöd och skydd utifrån sina behov, vilket främst fås av socialtjänsten. Exempel på hur socialtjänsten hjälper till och stödjer den drabbade kan vara att ge skyddat boende och samtalsstöd. Socialtjänstens tjänstemän måste besitta kunskap om hur människor som vistas illegalt i Sverige ska kunna skyddas. Män som är offer för våld riskeras att inte tas på allvar på grund av kulturella genus- och maskulinitetsnormer, då Stockholms kommun menar att enligt normen utsätts inte ”riktiga” män för våld och förtryck av någon närstående. Kommunen poängterar att det är lika viktigt att män som blivit utsatta för våld i en nära relation, alternativt hedersvåld, blir bemötta likväl som drabbade kvinnor med skydd och situationsanpassat stöd. Kommunen kan även erbjuda ekonomiskt stöd. Polisen hjälper till vid riskbedömningar, besöksförbud och polisanmälningar. Resurscentret Origo har särskild kompetens gällande hedersrelaterat våld och deras målgrupp kan få ytterligare hjälp av dem för stöd eller vägledning. Skolan hjälper också socialtjänsten genom att försöka få upp ögonen för de barn som kan tänkas behöva socialtjänstens hjälp. Krisinsatser såsom skyddade boenden är också en samverkanspartner för socialtjänsten (Stockholms kommun 2016:28-29).

Värmdö

Värmdö kommun ska vara ett långsiktigt och stabilt stöd för den drabbade, även i samverkan med andra. För att skapa en långsiktig hållbarhet behöver samverkan mellan olika parter integreras och förankras i den ordinarie verksamheten och utöver samverkan mellan institutioner, även inkludera utsatta brottsoffer och gärningsmän. I Kvinnofredspropositionen betonades att socialtjänsten så snabbt som möjligt ska erbjuda hjälpinsatser av relevant form till kvinnor som behöver få det. Socialtjänsten ska undersöka vilken situation den utsatta kvinnan befinner sig i och därmed kunna avgöra vilken typ av hjälpinsats som kommer att behövas och sedan aktivt erbjuda kvinnorna hjälp (Värmdö 2013:8).

Danderyd

Danderyds kommun har en väldigt noggrann punktlista som de följer när de får information om ett fall gällande våld i en nära relation. Direkt när ett offer söker stöd på socialkontoret alternativt en anmälan om våld i nära relation inkommer så hänvisas personen till VINR (våld i nära relationer) som är en intern arbetsgrupp. Ärendet aktualiseras. Om VINR:s handläggare inte arbetar just då så delegeras arbetet en gruppmedlem på försörjningsstöd och är inte det heller möjligt för tillfället är tredjehandsalternativet en beredskapsansvarig handläggare inom

försörjningsstödsgruppen. En första bedömning görs av den information som inkommit. Till exempel undersöks om någon minderårig kan vara inblandad. VINR handläggaren informerar gruppleddaren på försörjningsstöd att ett ärende har inkommit. Vidare sker samtal med drabbade, socialtjänsten erbjuder stöd, möjlighet till skyddat boende etc. I handlingsplanen ägnas en stor del till att beskriva relativt ingående hur socialtjänsten arbetar med dessa fall. Det läggs mycket resurser på den drabbade.

Södertälje

Kommunen har en nära samverkan med Antivåldcenter (AVC). Deras uppgift är att utreda våld, gör skyddsbedömningar och erbjuder insatser till de som har blivit utsatta för våld. I enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd erbjuder AVC offren råd och stöd, skyddat boende och enskilda samtal eller gruppsamtal.

6.6 Förövaren

Stockholm

Syftet med det arbete som riktar sig till de boende i Stockholm som utövar våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld är att få personen till att förändra sitt beteende och att sluta utöva våld. Det är inte kommunens uppgift att utreda brottsliga handlingar eller att straffa förövaren. Men det är socialtjänstens uppgift att stötta personen som har blivit utsatt för våld att våga anmäla. Det kan bidra till att fler våldsutövare blir dömda. Stockholms kommuns program fokuserar på strukturell och individuell nivå där det förebyggande arbete riktat till alla boende i kommunen och ett individriktat stöd till dem som utövar våld. Stöd och behandling av våldsutövare på individnivå går ut på att förändra beteendet hos den våldsamme, att hen ska ta ansvar för sina handlingar samt att hen ska lära sig att hantera sin ilska och aggression (Stockholms kommun 2016:36).

Värmdö

Både kvinnor och män utsätts för våld i nära relation, men i Värmdös handlingsplan skriver de att kvinnorna är den största gruppen som blir utsatt och historiskt sett den svagare parten. Därför kommer kvinnor att anges som offren för våld i nära relationer och män som brottsutövare. Kommunen poängterar dock att det inte alltid är fallet, det kan vara tvärtom också. Det stöd och de hjälpinsatser som socialkontoret bistår med i fall där det skett våld i en nära relation kan ges till både kvinnor och män, men utformningen av den hjälp som fås kan se olika ut på grund av könet den drabbade har. Detta är extra påtagligt vid placering i skyddat boende, då det i dagsläget endast finns skyddat boende för kvinnor och inte för män. I ungefär 50 procent av alla mord på kvinnor i Sverige är det deras partner som ligger bakom mordet. Våld mot kvinnor i en nära relation har en tendens för att ske upprepat, grovt och att resultera i mer negativa konsekvenser om man jämför med våld som sker mot heterosexuella män i en nära relation. De skriver också att det är fyra till fem gånger så vanligt att kvinnor blir dödade av sin nuvarande eller föredetta partner än att män blir det. De uppger även att 85 procent av de som misstänks för misshandel mot kvinnor är män. Alla kvinnor riskerar att bli drabbade av våld, men enligt Värmdö kommun finns det vissa grupper som är extra utsatta. Exempel som nämns i texten är ensamstående mammor, kvinnor med missbruksproblem och äldre kvinnor (Värmdö 2013:10).

Danderyd

I handlingsplanen finns information om ”manscentrum”, vilket är en organisation som vänder sig till både kvinnor och män som har aggressionsproblem och är våldsamma. Det finns även information om ”Mansjouren”, vilket är en ideell förening. Värdegrunden för Mansjouren är att alla har lika värde och de tar emot alla som vill ha och behöver deras hjälp. Föreningens mål är att utöka samarbetet med polis, kommuner, landsting, skolor etc. Tanken är att de ska fungera som både komplement och samarbetspartner till ovan nämnda organisationer.

Södertälje

Det står i handlingsplanen att det är män som är ansvariga för den största delen av våldet mot kvinnor i nära relationer. Kommunen tillägnar en stor del av verksamheten till arbetet med mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Arbetet med våldsutövare startade med projekt Manfred, där de anställda har individuell kontakt med de som utövar våld, samt män som blir utsatta för våld.

7. Analys

7.1. Kommunerna utifrån genusteori

Stockholms kommun

Stockholms kommun arbetar väldigt normkritiskt och dikotomin som princip upplevs vara befintlig i denna handlingsplan då de lägger vikt vid könen, men arbetar väldigt normkritiskt. Eftersom kommunen arbetar mycket med normkritik får man som läsare inte uppfattningen om att hierarkin Harding talar om i sin teori, att mannen inte upplevs som normen för det normala, är relevant. De lägger däremot mycket fokus och resurser på just normkritik för att det finns en koppling mellan våldsutövande och stereotypa normer om manlighet och därför tycker de att det är viktigt att belysa detta för att skapa ett effektivt förebyggande arbete i Stockholms stad. De menar att våld grundas i ett beteende och inte är biologiskt, vilket talar för Hardings teori om dikotomi och könsbundet beteende.

Efter att ha studerat Stockholms kommuns program om våld i nära relationer uppmärksammar man som läsare att det är viktigt för kommunen att arbeta med symboliskt och strukturellt genus. Flertalet gånger i kapitlet om förebyggande arbete beskriver de att de vill skapa ett normkritiskt förhållningssätt och att det normkritiska tänkandet ska förekomma i likväl skola som idrottsverksamheter. Den symboliska processen motarbetas av kommunen och de anser att med hjälp av ett neutralt genustänk kan våld förebyggas. Kommunen arbetar med att försöka ändra synen på genus, det vill säga förändra synen på begreppen manligt och kvinnligt. Kommunen arbetar även mycket med den strukturella processen, då arbetet är normkritiskt och kommunen analyserar och ifrågasätter normer om vad som är maskulint och feminint. De anser inte att våld är könsbundet och visar heller inga tecken på att kvinnor är "de utsatta". Individerna, vilket i detta fall får innefatta nämndens majoritet som i Stockholm är kvinnliga, arbetar normkritiskt och utifrån individer och inte kön.

Värmdö kommun

Efter att ha studerat Värmdös kommuns program om våld i nära relationer får man som läsare bilden av att de har utgått ifrån ett genusperspektiv när de har utformat sitt program. Redan i inledningen, där det visas upp fakta om vem som blir utsatt för våld och vem som är våldsam, märker man som läsare att de målar upp mannen som den våldsamma och kvinnan som offret. Detta stämmer överens med Hardings dikotomi. De skriver även att det är anledningen till att handlingsplanen riktar sig i första hand till kvinnor, vilket gör att männen inte ses som den grupp som är i behov av handlingsplanen för våld i nära relation. Enligt hierarkin ses männen som den "normala" förövaren enligt normen.

Definitionen av en närstående person är att det är ett könsneutralt begrepp, men sedan kommer en vändning där det framgår att det är en närstående som kvinnan anses ha en relation

med. Alltså utgår man från att det är en kvinna som blir drabbad, vilket stämmer överens med den symboliska processen i genusteorin. Även i det korta stycket som berör hedersrelaterat våld talar de endast om konsekvenserna som kan drabba kvinnor som blir utsatta. Ett väldigt tydligt exempel på att detta programmet har utgått från den strukturella processen är att de skriver att kvinnor är den största gruppen som blir utsatt och historiskt sett den svagare parten och därför kommer kvinnor att anges som offren för våld i nära relationer och män som brottsutövare. Detta tyder på att de ser olika på män och kvinnor och att mannen är den våldsamma. Kommunen lägger stor vikt vid att poängtera att det är mannen som är våldsam, i kapitlet "förekomst och sammanhang" nämns sex undersökningar som styrker detta. Ensamstående mammor, äldre kvinnor och kvinnor med missbruksproblem nämns som de grupper som är extra utsatta, vilket bara omfattar grupper som inkluderar kvinnor. Kommunen framhäver skillnader mellan man och kvinna, vilket tyder på att de ser sociala skillnader dem emellan. Den strukturella processen handlar om organisering och uppdelning och det gör även detta handlingsprogrammet.

Detta gör att Hardings första process uppfylls av denna socialnämnd då det är en handlingsplan som är normbaserad. De skrivna exemplen ovan visar att de utgår från mannen som våldsam och kvinnan som offer, vilket stämmer överens med normen om våld i nära relationer (Värmdö kommun 2017). Det strukturella arbetet är därför designat därefter, vilket gör att de arbetar för att stödja utsatta kvinnor och förändra betéendet hos aggressiva män. Individen räknas därmed som normtänkande.

Danderyd

När man läser handlingsplanen från Danderyds kommun gör de till en början skillnad på manligt och kvinnligt, bland annat genom att erkänna kvinnor som en större utsatt grupp, men de menar på att det är kvinnor med särskilda behov som funktionsnedsättning eller liknande som är mest utsatta. Detta går i linje med Hirdmans dikotomi. I övrigt får man som läsare uppfattningen att de försöker vara könsneutrala i sin handlingsplan. Det finns ingen tydlig hierarki i handlingsplanen utifrån Hirdmans teori.

Kommunen vill inte peka ut mannen som den våldsamma och kvinnan som offret, de är alltså normkritiska och följer inte den första processen i Hardings teori som berör normer. De gånger de baserar sin fakta på källor visar de att kvinnor oftare drabbas, men när de utgår från socialtjänstens eget arbete finns inga som helst tecken på könsrelaterade normer. Till exempel nämner de att alla över 18 är deras målgrupp och förtydligar att det gäller både killar och tjejer. Trots organisationer som manscentrum och mansjouren är de noga med att påpeka att dessa även är till för våldsamma kvinnor. Delvis följs Hardings andra process, då de stundtals utgår från mannen som den våldsamma men samtidigt menar att även kvinnor kan vara våldsamma. Kommunen poängterar att de inte arbetar utifrån att ett specifikt kön är våldsammare än det andra eller att det är ett specifikt kön som behöver socialtjänstens hjälpinsatser. Individen, det vill säga nämnden, domineras av kvinnor, vilket kan tolkas som att kvinnorna inte utgår från könsnormer och därmed speglar det handlingsplanen.

Södertälje

Kommunen gör tydlig skillnad på män och kvinnor, och anser att män är på ett visst sätt. Kommunen använder både dikotomi och hierarki i sitt handlingsprogram, vilket är tydligt då de talar väldigt mycket om olika könsroller och skillnaden på kön. Som läsare får man direkt uppfattningen av att Södertälje stämmer överens med Hardings första process, den symboliska. Texten är väldigt normbaserad och de skriver ofta om mannen som den våldsamma. Till exempel så är det första målet med handlingsplanen att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det framgår aldrig att kvinnor kan vara våldsamma mot män. Ett annat exempel är att de skriver att uppdraget om att ta fram en handlingsplan mot våld i nära relationer baseras på mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, då det haft hög prioritet under en längre period. I början av handlingsplanen publiceras mycket faktabaserad information och undersökningsresultat som visar att män ofta är den våldsamma och det präglar hela texten. Den strukturella processen utifrån Hardings teori visar att Södertäljes kommun arbetar strukturellt utifrån kvinnan som offer och mannen som våldsam. Kommunen gör alltså köns-mässiga uppdelningar. Att framtagandet av handlingsplanen skett i samråd med samordnaren för kvinnofrid stärker denna tes eftersom de arbetar för kvinnor, då de utgår ifrån att kvinnan är i större behov av socialtjänstens insatser än vad männen är. Individerna, även i detta fall sett som nämnden, utgår från mannen som våldsam enligt normen.

7.2 Handlingsplanernas inriktning

Stockholm

Stockholms kommun lägger stor vikt vid att förklara och ge exempel på hedersrelaterat våld. Deras programs titel berättar att deras arbete likväl rör hedersrelaterat våld som våld i nära relation. Tidigt i texten förklarar kommunen sin syn på vad som är hedersrelaterat våld och vad som är våld i nära relation. Stockholms kommun står som tidigare nämnt fast vid att våld har en koppling till normer och även hedersrelaterat våld säger de orsakas av normer. Det intressanta i detta fall är att i kapitlet om hedersrelaterat våld talar de om mannen som den våldsamma, vilket inte förekommer på andra kapitel i dokumentet när det handlar om våld i nära relationer. Kommunen är tydliga med att kvinnor och unga flickor ofta faller offer för hedersrelaterat våld, men även att det kan drabba pojkar och unga män likväl.

Ett annat område som framkommer tydligt i Stockholms kommuns program om våld i nära relationer är det förebyggande arbetet. Det förebyggande arbetet klassas som en väldigt viktig faktor i kommunens arbete och de tar upp flera olika verksamheter där de förklarar hur det förebyggande arbetet ska gå till. Eftersom de har förebyggande arbete i så många verksamheter fångar de direkt upp en väldigt stor del av sin målgrupp, som är alla invånare i Stockholms kommun. Med målgruppen i åtanke är deras fokusområde väldigt passande.

Värmdö

Till skillnad från Stockholm talar inte Värmdö kommun om hedersrelaterat våld, i detta program är det våld i nära relationer som står för hela innehållet. Det fokusområde som texten innehar är typer av våld som kan förekomma i en nära relation. Värmdö kommuns program är, i förhållande till Stockholms kommuns, relativt litet och begränsat. Trots detta har kommunen ägnat en femtedel av deras program åt att tala om vilka typer av våld i nära relation som kan förekomma, vilket är mer än vad något annat avsnitt blivit tillägnat. Även i beskrivningarna av de olika typerna av våld fokuseras det på könsrollerna inom det stereotypa våldet. Ett exempel från texten är att i beskrivningen av hot om våld, som inleds med att "hot om att skada kvinnan eller hennes närstående". I två av två beskrivningar av vem som kan bli utsatt för hot om våld benämns offret som en kvinna, trots att det hade kunnat ersättas av könsneutrala ord.

Dessvärre framkommer inte mycket information om vad kommunen gör för att förebygga våld i nära relationer, vilket är den stora skillnaden mellan dessa fyra kommuner. Det framkommer inte heller mycket fakta om det arbete som sker efter att kommunen har fått reda på ett fall där våld i nära relation förekommer. Kommunen tillägnar större del av programmet åt att tala om mannen som förövare och vad som kan komma att ske med honom efter att det kommit till deras kännedom om hans handlingar, än att berätta hur de kan komma att hjälpa den utsatta kvinnan.

Danderyd

Danderyds kommun lägger stor vikt vid att upplysa läsaren om vad som händer när de får kännedom om ett fall av våld i en nära relation. Nämnden har långa utläggningar om olika typer av hjälpinsatser och ett väldigt noggrant och detaljerat händelseförlopp. Det finns även mycket information om förebyggande arbete, hur man ska kunna upptäcka att någon blir utsatt för våld och så vidare. I detta avsnitt beskrivs ett intressant redskap som kommunen använder i sitt förebyggande arbete. I denna handlingsplan läggs fokus på själva arbetet som utförs i praktiken och inte lika mycket definitioner av våld och liknande. Det finns likheter mellan Danderyds och Stockholms handlingsplaner då båda fokuserar på offren och hjälpinsatserna.

Södertälje

I denna kommuns handlingsplan ägnas en stor del till att beskriva kommunens mål och delmål inom våld i nära relationer samt hur målen ska nås. Södertälje siktar framåt men är i övrigt inte informativa gällande motverkande arbete eller hur kommunen arbetar när våldet har inträffat. Handlingsplanen är relativt lång men som informationssökande läsare uppfattar man att det brister i upplysningen om själva arbetet kommunen gör för offren. Södertäljes program efterliknar Värmdös program, som läsare uppfattar man inte att offret står i centrum då det är bristfällig information om både förebyggande arbete samt efterarbete. Dessa två nämnder fokuserar snarare på förövaren än offret, vilket nödvändigtvis inte behöver vara fel.

8. Slutsatser

Innan innehållet i denna uppsats sammanfattas återupprepas här frågeställningarna och syftet i korthet: Uppsatsens syfte är att undersöka vilka kännetecken fyra kommuner i Stockholmsområdet har i sina handlingsplaner som handlar om våld i nära relationer. Uppsatsen kommer även att undersöka vilka likheter och skillnader handlingsplanerna har utifrån en genusteoretisk synvinkel. Urvalet har baserats på könsmajoriteten i socialnämnderna samt kommunernas politiska tillhörighet. Med utgångspunkt i närvarons politik kommer uppsatsen att undersöka om handlingsplanerna är utformade av relevanta representanter. Handlingsplanerna kommer att analyseras för att kunna studera skillnaderna och likheterna som kan finnas beroende på könsuppdelningen i de båda nämnderna.

Frågeställningar:

1. Vad kännetecknar de fyra kommunernas handlingsplaner rörande våld i nära relationer?
2. Vilka likheter och skillnader ur genusteoretisk synvinkel finns mellan de fyra kommunernas handlingsplaner?

Stockholms kommuns handlingsplan fokuserar på hedersrelaterat våld och inte bara våld i nära relation. Det är det förebyggande arbetet för att motverka våld i nära relationer som är det som primära arbetet i Stockholms kommun, och den del i arbetet som det skrivs mest om i programmet. För att förebygga att våld i nära relationer uppstår anser kommunen att det är viktigt att arbeta genusförändrande, vilket leder oss in på den första teorin som använts i uppsatsen. Kommunen utgår från att den strukturella processen finns, men arbetar för att motverka den. Detta baseras på att kommunen flertalet gånger nämnder sitt arbete de gör för att arbeta bort synen på genus, kvinnligt och manligt. Även i Danderyd fokuserar de på att förebygga våld i nära relationer och utgår inte från kön.

Värmdös och Södertäljes kommuns handlingsplaner fokuserar mer på statistik och vem som är våldsam. Det presenteras mycket fakta och statistik på att mannen är den våldsamma i en heterosexuell relation och vilka olika typer av våld som kan förekomma i nära relationer. Eftersom det är så stor del av programmet som pekar på att mannen är den våldsamma och kvinnan är den som blir utsatt för våld dras slutsatsen att programmet utgår från genusteori, då de pekar på tydliga skillnader mellan man och kvinna.

I alla fyra handlingsprogram finner man delar av genusteori. Dikotomin går att finna i alla fyra, men till olika grad. Trots att det finns kommuner som försöker framstå som normkritiska erkänner alla att det finns skillnader mellan män och kvinnor. Hierarkin är dock inte lika framträdande.

Stockholms kommun och Danderyds kommuns handlingsplaner liknar varandra med fokus på könsneutrala handlingar. Detta är de två kvinnodominerade nämnderna. De andra två kommunerna, Värmdö och Södertälje, utgår från män som förövare och kvinnor som offer. Alltså

är Stockholms och Danderyds kommuner medvetna om den symboliska processen där normer är centralt. Södertälje går även att identifiera utifrån den symboliska processen. Alla fyra kommuner utgår ifrån någon form av strukturell process i genusteorin, till exempel arbetar Stockholm utifrån begreppen maskulint och feminint. Den tredje processen är svår att besvara utifrån en person, därav blev "personen" nämnden. Där skiljer det sig åt och där märker man att det är könet som spelar roll och inte politisk tillhörighet.

Detta besvarar den första frågeställningen. Efter att ha studerat politisk tillhörighet och samband i handlingsplanerna visar denna forskning att det inte är den politiska tillhörigheten som tyder på samband, utan att det är kön.

9. Tidigare forskning i relation till handlingsplanerna

I Ekströms forskning *Det besvärliga våldet* beskriver författaren hur hjälpinsatserna från socialtjänsten individanpassas och vilken typ av hjälpinsats som kan tänkas förekomma. Det författaren beskriver passar bra in med båda de granskade kommunerna, som uppger att vissa hjälpinsatser är generella men att vissa även behöver individanpassas. Den hjälpinsats som beskrivs i Ekströms forskning som viktig för kvinnorna men som inte framgår om de kommunerna i Stockholms län tillämpar är att ge stöd till de utsatta kvinnorna under rättsprocessen. Ekström märkte stor skillnad på de hjälpinsatser kvinnor får beroende på vilken kommun offret tillhör, vilket man även gör i Värmdö och Stockholm utifrån den information som går att finna i deras program. Stockholms kommun uppger flera typer av hjälpinsatser som kommunen kan tillämpa, medan Värmdö inte ger några direkta exempel. Stockholms kommun nämner skola, polis och resurscenter som ytterligare organisationer och myndigheter som hjälper dem med stödinsatser. Värmdö kommun beskriver inga hjälpinsatser ingående, utan skriver endast att kvinnor ska få hjälp, vilket kan uppfattas som att de inte har lika omfattande hjälpinsatser eftersom inga exempel ges. Som även nämns i problemformuleringen i denna uppsats är det problematiskt att kvinnor får olika hjälp beroende på vart de bor, då vissa kommuner har en väldigt sträng gräns för vilka kvinnor de hjälper, trots att de verkligen är i behov av socialtjänstens insatser. Detta framgår både i Ekströms forskning och i de granskade kommunerna i denna uppsats. Konsekvenserna kan vara förödande för de kvinnor som inte prioriteras att få den hjälp de egentligen behöver.

I *Kön, makt och professionalitet i arbetet med våld i nära relationer* speglas de grundtankarna som framkommer i Stockholms kommuns program. De anställda på socialtjänsten ville inte sätta könen i fack utefter vem som är våldsam och vem som faller offer för våldet, utan de var noga med att poängtera att de inte arbetar utifrån ett strukturellt feministiskt perspektiv, precis som Stockholms kommun. I forskningen så uppgav intervjupersonerna att de tog avstånd från att endast arbeta med kvinnor och barn, vilket de påstod att många andra socialtjänster har gjort. Mattsson skriver att detta gjort så männens behov av hjälp, både de män som utsatts och utsatt för våld, ofta osynliggjorts. Det kan vara det som skett i Värmdös kommun, där de endast talar om kvinnor som offer och hjälpinsatser till dem. Det går även att se spår av strukturellt feministiskt perspektiv i den tredje forskningen som används i denna uppsats teorikapitel, *Slagen dam*. Forskningen fokuserar på kvinnan och uppger statistik som anger kvinnan som offer, vilket är vad som förekommer i Värmdös kommuns program. Både Westerstrand, Kalliokoski och Lundgrens forskning fokuserar på statistik som bevisar att mannen är våldsam, vilket även är vad som sker i Värmdös program.

10. Vidare forskning

Stockholms kommun samt Södertäljes kommuns socialnämnd består, som tidigare nämnt, av fler kvinnor än män. I Värmdö och Danderyds kommuners socialnämnd är männen i majoritet. Det finns tydliga skillnader mellan dessa fyra kommuners handlingsplaner, inte minst i programmens upplägg. I den kvinnodominerade socialnämnden upplever man, utifrån deras handlingsplaner, att de arbetar mer främjande för kvinnor och påbörjar det förebyggande arbetet i låg ålder samt visar tydligt hur det förebyggande arbetet går till. Här visas mer tecken på att ledamöterna vet hur man ska arbeta med dem som har blivit utsatta och vad som kan förhindra att våldet sker. En bakomliggande faktor kan vara att närvarons politik är av stor vikt. Det hade varit intressant att få ta del av vidare forskning på området. Att det är fler kvinnor än män gör att det är högre odds att någon har blivit utsatt för våld och har egna erfarenheter av bra eller dåliga insatser från socialtjänsten. Kan detta göra att en utsatt eller tidigare utsatt ledamot kan tala om vad hon har upplevt som bra respektive dåliga hjälpinsatser och stöd för att förbättra handlingsplanen? I Värmdö och Danderyds kommun, där det är fler manliga ledamöter i socialnämnden, upplever man som läsare att mannen är den skyldige. Detta kan tolkas som att de är medvetna om könsproblematiken inom våld i nära relationer och vill poängtera detta, men samtidigt inte riktigt är medvetna om hur de ska gå tillväga för att arbeta med problemet. Vidare forskning innehållande fler kommuner med blandat politiskt styre och könsidentiteter för att styrka detta resultat hade varit av intresse.

11. Referenslista

Tryckt litteratur:

Berggren, Anne Marie (2011) *Kan makten byta kön?* Instant book: Stockholm

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2012). *Textens mening och makt*. 3.uppl. Studentlitteratur

Brottsförebyggande rådet (2009) *Våld mot kvinnor och män i nära relationer*. Brottsförebyggande rådet Information och förlag: Stockholm

Brottsförebyggande rådet (2012) *Brottsutvecklingen i Sverige år 2008–2011*. Brottsförebyggande rådet information och förlag: Stockholm

Danderyds kommun (2014) *Handlingsplan för arbetet mot våld i nära relationer*. Socialkontoret

Ekström, Veronica (2016) *Det besvärliga våldet*. Filosofiska fakulteten: Linköping

Harding, Sandra (1986). *The Science Question in Feminism*. Milton Keynes: Open University Press

Hirdman, Yvonne. (1988). *Genussystemet: reflexioner kring kvinnors sociala underordning*. Kvinnovetenskaplig tidskrift 3

Lundgren., Eva, Heimer, Gun., Westerstrand, Jenny och Kalliokoski, Anne-Marie (2001) *Slagen dam*. Brottsoffermyndigheten: Umeå

Phillips, Anne (2000). *Närvarons politik – den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur.

Socialstyrelsen (2016) *Våld - handbok om socialtjänsten och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Socialstyrelsen: Stockholm

Stockholms kommun (2016). *Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017-2020*. Socialförvaltningen: Stockholm

Södertäljes kommun (2016) *Handlingsplan – mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017-2019*. Kommunstyrelsen: Södertälje

Värmdö kommun (2013) *Handlingsplan mot våld i nära relation*. Socialnämnden: Värmdö

Wendt Höjer, Maria (2002). *Rädslans politik*. Våld och sexualitet i den svenska demokratin. Malmö: Liber

Elektroniska källor:

Amnesty (2004). *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. <https://www.amnesty.se/upload/files/2011/05/04/mans-vald-mot-kvinnor-i-nara-relationer-amnesty.pdf> (hämtad: 17-03-07)

Amnesty (2016) *Våld mot kvinnor*. <https://www.amnesty.se/vad-gor-vi/kvinnors-rattigheter/vald-mot-kvinnor/> (hämtad: 17-03-07)

Stockholms stad (2016) *Kommunfullmäktige*. <http://www.stockholm.se/OmStockholm/Politik-och-demokrati/Kommunfullmaktige-och-Kommunstyrelsen/> (hämtad: 17-04-17)

Stockholms stad (2017) *Socialnämnden*. <https://evald.stockholm.se/Extern/Organ/1031> (hämtad: 17-05-18)

Värmdö kommun (2016) *Kommunfullmäktige*. <http://www.varmdo.se/kommunochpolitik/kommunensorganisation/kommunfullmaktige.4.28a80d9d13dcb0f021b47f.html> (hämtad: 17-04-17)

Värmdö kommun (2017) *Socialnämnd*. <http://www.varmdo.se/kommunochpolitik/kommunensorganisation/namnderochstyrelser/socialnamnd.4.28a80d9d13dcb0f021b21c.html> (hämtad: 17-05-18)

Rebecka Bernström

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se